

15. Kalashnikova, T.V. "Market of financial technologies: state and development prospects." *Global principles of financial, accounting and analytical support of the agrarian sector of the economy: materials of the International science and practice conf.*, vol. 1, 2018, pp. 159–162.
16. Zherdetska, L.V., and D.I.Horodynskyi/ "Development of financial technologies: threats and opportunities for banks." *Economy and society*, no. 10, 2017, pp. 583–588.
17. Dubyna, M., Bazilinska, O., Panchenko, O., Sadchykova, I., Kozlianchenko, A., and A. Tarasenko. "The Role and Prospects of the Use of Artificial Intelligence Technology in the Credit Activities of Banking Institutions." *Review of Economics and Finance*, vol. 21, no. 1, 2023, pp. 2042-2051, [refpress.org/wp-content/uploads/2023/12/Dubyna_REF.pdf](https://www.refpress.org/wp-content/uploads/2023/12/Dubyna_REF.pdf). Accessed 2 May 2024.
18. Shkarlet, S.M., Dubina, M.V., and O.S. Zhuk. "Theoretical aspects of defining the essence of the "FinTech" category." *Polissya scientific bulletin*, no. 1 (17), 2019, pp. 148-157.
19. Balytska, M.V., and K.S. Brovenko. "Financial technologies as a driver of the development of financial markets. Economics." *Investments: practice and experience*, no. 9, 2021, pp. 59–65.
20. Konina, M., Rekha, K., and V. Yankovskyu. "Current state of the financial market of Ukraine and ways of its improvement. Economic discourse." *International scientific journal*, issue 2, 2019, pp. 183–192.
21. Batrak, O.V. "Strategies for the development of the financial sector and the financial industry in Ukraine on the basis of innovation." *International scientific journal "Internauka". Series: Economic sciences*, no. 9(53), 2021, pp. 106–113.
22. Demchyshak, N., Dubyk, G., and V.Hryb. "The development of the export of digital technologies in the conditions of the formation of a single digital space of the European Union." *Economy and the state*, no. 6, 2020, pp. 73–79.
23. Guley, A.I., and S.A. Guley. "Digital transformation of the domestic banking environment in the context of the development of the FinTech ecosystem." *Ukrainian Journal of Applied Economics*, vol. 4, no. 1, 2019, pp. 6–15.
24. Rudenko, Z.M. "The impact of FinTech development on the banking market in Ukraine." *Banking*, Issue 2 (130), 2018, pp. 67–71.
25. Dubina, M., Popelo, O., and O.Tarasenko. "Institutional transformations of the financial system of Ukraine in the context of the development of the digital economy." *Problems and prospects of economics and management*, no. 1 (25), 2021, pp. 91-110, pau.stu.cn.ua/article/view/236040. Accessed 2 May 2024

УДК 339.9:336.2

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.2.20.291-301>

Луцишин З. О.¹, Катрич О. Д.²

РЕАЛІЇ ФІСКАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНOSTІ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана,
кафедра міжнародних фінансів,
проспект Перемоги, 54/1, Київ,
03680, Україна,

¹ Вища Школа Економіко-Гуманітарної (WSEH),
Бяльско-Бяла, Польща,
тел.: +380503126102,
e-mail: zor_lu@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3972-5303>

²тел.: +380990049973,
e-mail: elsec1997@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6022-1118>

Анотація. У статті досліджено сутності та проблеми забезпечення фінансової безпеки, зокрема фінансової безпеки держав, в умовах трансформації світової економіки. Проведено фундаментальний аналіз, що дозволив висунути гіпотези та проранжувати країни за рівнем їх розвитку. Досліджено еволюцію концепції безпеки держави, узагальнено теоретичні підходи

різних країн щодо визначення сутності та методології проведення розрахунків фінансової безпеки. Відзначено, що невід'ємною складовою фінансової безпеки є фінансова безпека, оскільки досягнення стійкості у цій сфері в умовах економічної нестабільності є критерієм стану держави. Фінансова безпека також є мірилом рівня життя населення та індикатором успішної реалізації стратегічних пріоритетів держав. Для аналізу фінансової безпеки було використано методологію, визначену у законодавствах обраних країн. Зазначено, що хоча індикатори фінансової безпеки є схожими між країнами, їхні величини різняться, тому для кожної країни було прораховано «нормальний» крок. Виявлено, що рівень фінансової безпеки впливає на макроекономічну стабільність та економічне зростання держав. Зокрема, країни з високим рівнем фінансової безпеки демонструють стабільніші економічні показники та менший ризик фінансових криз. Статистичний аналіз включав порівняння ключових показників фінансової безпеки, таких як державний борг, дефіцит бюджету, податкове навантаження та рівень доходів бюджету. Наприклад, у 2022 році рівень державного боргу в Німеччині становив 69% ВВП, дефіцит бюджету - 3,5%, податкове навантаження - 40%, а доходи бюджету - 1,5 трлн євро. У Швеції державний борг становив 39% ВВП, дефіцит бюджету - 1,8%, податкове навантаження - 44%, а доходи бюджету - 0,9 трлн євро. Результати дослідження показали, що країни з більш ефективною системою управління фінансовою безпекою мають вищий рівень соціально-економічного розвитку. Наприклад, країни ЄС, такі як Німеччина та Швеція, демонструють високий рівень фінансової безпеки завдяки прозорим податковим системам та ефективному управлінню державними фінансами. Таким чином, забезпечення фінансової безпеки в умовах трансформації світової економіки та її посиленої взаємопов'язаності на сучасному етапі є ключовим фактором для стабільного розвитку держав. Це дослідження підкреслює важливість адаптації методологій оцінки фінансової безпеки до сучасних економічних умов та розробки стратегій, спрямованих на підвищення стійкості держав до економічних викликів.

Ключові слова: світова фінансова система, глобалізація фінансових ринків, фінансова інтеграція, фінансова стабільність, міжнародні фінансові відносини, фінансова архітектура, фінансова безпека, фінансова безпека, FATF, кризи.

Lutsyshyn Z. O.¹, Katrych O. D.²

IMPLEMENTATION OF FISCAL SECURITY IN THE CONTEMPORARY CONDITIONS OF INTERCONNECTEDNESS OF THE WORLD ECONOMY

Kyiv National economic university named after Vadym
Hetman, Department of International Finance,
Peremohy avenue, 54/1, Kyiv,
03680, Ukraine,

¹ University of Economics and Humanities (WSEH),
Bielsko-Biala, Poland,
tel.: +380503126102,
e-mail: zor_lu@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3972-5303>

²tel.: +380990049973,
e-mail: elsec1997@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6022-1118>

Abstract. The article investigates the essence and challenges of ensuring financial security, particularly fiscal security of states, in the context of the transformation of the global economy. A fundamental analysis was conducted, allowing for the formulation of hypotheses and the ranking of countries based on their level of development. The evolution of the concept of state security is examined, and the theoretical approaches of different countries to defining the essence and methodology of financial security calculations are summarized. It is noted that an integral component of financial security is fiscal security, as achieving stability in this area under conditions of economic instability is a criterion for the state's condition. Fiscal security is also a measure of the population's living standards and an indicator of the successful implementation of the state's strategic priorities. For the analysis of fiscal security, the

methodology defined in the legislation of selected countries was used. It is mentioned that while financial security indicators are similar across countries, their values differ, so a "normal" step was calculated for each country. It was found that the level of fiscal security affects the macroeconomic stability and economic growth of states. Specifically, countries with a high level of fiscal security demonstrate more stable economic indicators and a lower risk of financial crises. The statistical analysis included a comparison of key fiscal security indicators such as public debt, budget deficit, tax burden, and budget revenues. For example, in 2022, Germany's public debt level was 69% of GDP, the budget deficit was 3.5%, the tax burden was 40%, and budget revenues were 1.5 trillion euros. In Sweden, public debt was 39% of GDP, the budget deficit was 1.8%, the tax burden was 44%, and budget revenues were 0.9 trillion euros. The research results showed that countries with a more efficient fiscal security management system have a higher level of socio-economic development. For example, EU countries such as Germany and Sweden demonstrate a high level of fiscal security due to transparent tax systems and effective public finance management. Therefore, ensuring fiscal security in the context of the transformation of the global economy and its increased interconnectedness at the present stage is a key factor for the stable development of states. This study emphasizes the importance of adapting fiscal security assessment methodologies to modern economic conditions and developing strategies aimed at increasing the resilience of states to economic challenges.

Keywords: world financial system, globalization of financial markets, financial integration, financial stability, international financial relations, financial architecture, financial security, fiscal security, FATF, crises

Вступ. Світова економіка розвивається з кризами, соціальними та економічними проблемами, нерівним розподілом доходів і багатств, дисбалансами, деформаціями, конфліктами та пандеміями. Вплив глобалізації та технологічного розвитку на економіку є неоднозначним. Протягом наступних років ми спостерігатимемо трансформацію світової економіки, галузеву реконфігурацію, спеціалізацію та зміни у світовій фінансовій системі, що враховують виклики діджиталізації та розвиток штучного інтелекту. Причини сучасних криз зумовлені протиріччями та дисбалансами у світовому господарстві, що відповідають глобальним трансформаціям. Ретроспективні зміни посилили диспропорції у валютній системі, монетарному секторі, фіскальній політиці та світовому фінансовому ринку. Пандемія COVID-19 оголила багато глобальних соціальних та безпекових проблем, під час яких країни покладалися на власні фінансові ресурси.

Невпевненість у майбутньому впливає на благополуччя людей, що має серйозні наслідки для їхніх сімей та спільнот. Бідність і економічна незахищеність взаємопов'язані. Люди у важкому економічному становищі або безробітні борються щоденно з невизначеністю, що перешкоджає їхньому розвитку. У 21 столітті особлива увага приділяється політиці та інституціям, спрямованим на зміцнення економічної безпеки. Програми соціально-економічної безпеки фокусуються на фундаментальних питаннях організації праці та її зв'язку з соціальними цілями.

Глобалізація, інтеграція країн і міжнародна спеціалізація вимагають підвищення продуктивності, зниження собівартості та розробки механізмів ефективної взаємодії на світовому ринку. Економічна криза 2008 року та сучасна криза показали нездатність ринку самостійно регулюватися без участі держави. Нестійкість світової економічної системи загрожує кожній країні, а економічна безпека тісно пов'язана з національними інтересами. Світова фінансова криза 2008-2009 років підвищила інтерес до стабілізаційної функції фіскальної політики та її узгодженості з монетарною політикою.

Постановка завдання. З огляду на значні зміни у світовій економіці, зокрема кризи, соціальні та економічні проблеми, асиметрії у розподілі доходів, дисбаланси та пандемії, мета дослідження полягає у виявленні та оцінці впливу глобальних трансформацій на фіскальну безпеку держав в умовах посиленої взаємопов'язаності економік. Це включає аналіз галузевих реконфігурацій, спеціалізації, змін у фінансовій системі, а також впливу діджиталізації та технологій штучного інтелекту. Дослідження також має за мету оцінити як протиріччя та дисбаланси у світовому господарстві сприяють сучасним кризам, змінюють характер запозичень, переорієнтовують потоки фінансового капіталу,

посилюють фінансову взаємопов'язаність країн та виявити соціально-економічні наслідки пандемії COVID-19 на національному та глобальному рівні.

Результати. Національна безпека визначається як захищеність життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави в усіх сферах: політичній, економічній, військовій, екологічній, гуманітарній, інформаційній тощо. Вона охоплює здатність держави захищати національні цінності перед внутрішніми і зовнішніми загрозами. У 1934 році за указом президента США Ф.Д. Рузвельта був створений Федеральний комітет з економічної безпеки, що займався захищеністю окремих осіб. В англійських країнах цей термін часто означає захист приватних осіб і домогосподарств від фінансових труднощів. Західні вчені вбачають у безпеці держави передусім захист від загроз [12, с.28-40]. Поняття «економічна безпека країни» охоплює всі сектори економіки, а для забезпечення економічної безпеки, як підкреслював Рузвельт у 1935 році, потрібно гарантувати фінансову безпеку. Президент США Білл Клінтон у кінці ХХ століття запропонував трактування терміну «безпека» з акцентом на економічній безпеці. Він наголошував, що безпека країни залежить від її економічної могутності. За його каденції був прийнятий закон про економічну безпеку, а у 2001 році виділили сегмент «фінансова безпека», складовою якого є фіскальна безпека держави. Для США економічна політика завжди виражає «економічний націоналізм» [2]. Наприклад, обмеження іноземних інвестицій у стратегічні галузі американської економіки служать держбезпеці США. Японія однією з перших заговорила про національну економічну безпеку у сучасному розумінні в 1946 році. Міністерство зовнішньої торгівлі Японії вважає, що економічна безпека - це стан економіки, захищеної від серйозних загроз міжнародного характеру.

Китай вважає, що в основі економічної безпеки лежить «економічний суверенітет». Китайський учений Джанг Енг визначив економічну безпеку як здатність забезпечувати зростання життєвих стандартів населення через національний економічний розвиток при збереженні економічної незалежності [16, с.72]. Економічна безпека, за його словами, включає конкурентоспроможність і економічний суверенітет.

Однією із ключових складових економічної безпеки є фінансова безпека. Основними факторами забезпечення фінансової безпеки виступають стабільне економічне зростання і незалежність у зовнішній і внутрішній політиці [5]. Кожна країна має свої методи розрахунку економічної безпеки, хоча основний коефіцієнт залишається незмінним. Постає питання, чи можуть запропоновані рамки оцінки імплементуватися для будь-якої країни світу, враховуючи, що формули орієнтовані на розвинуті країни з притаманними їм специфічними факторами?

Ефективність державних фінансів є ключовим чинником позитивних фінансово-економічних тенденцій у країні, що вимагає оцінки економічної безпеки держави. Перед вивченням та розрахунком фіскальної безпеки варто зазначити, що цей термін охоплює не лише рівень податкових ставок, а й інші аспекти [6, с.22]. Фіскальна безпека є важливим фактором соціально-економічного розвитку держави і виступає індикатором ефективності фіскальної політики, що регулює податкові ставки та бюджетні витрати [9]. Для оцінки впливу всіх складових фіскальної безпеки був проведений фундаментальний аналіз у два етапи. На першому етапі було ранжовано країни за темпами приросту ВВП, а на другому – проаналізовано показники податкових ставок у цих країнах (Рис. 1). Це дозволило висунути дві гіпотези (H1 та H2) для подальшого аналізу.

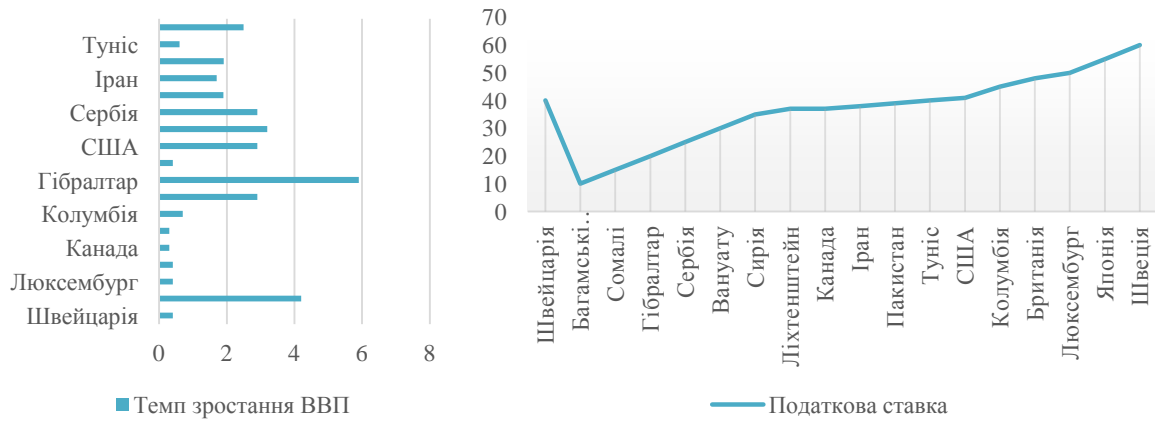

Рис. 1. Порівняльна характеристика країн за рівнем приросту ВВП та податковими ставками за 2023 рік

Fig. 1. Cross-country comparison of GDP growth and tax rates in 2023

Джерело: Побудовано авторами на основі джерела [4;15]

Зокрема, гіпотеза Н1 передбачає, що при розрахунку економічної безпеки країни можна умовно поділити на три категорії: - розвинені країни, - країни, що розвиваються, - країни, що входять до списку FATF. Для точнішого та повнішого аналізу до кожної категорії було виділено по шість країн (рис. 2).

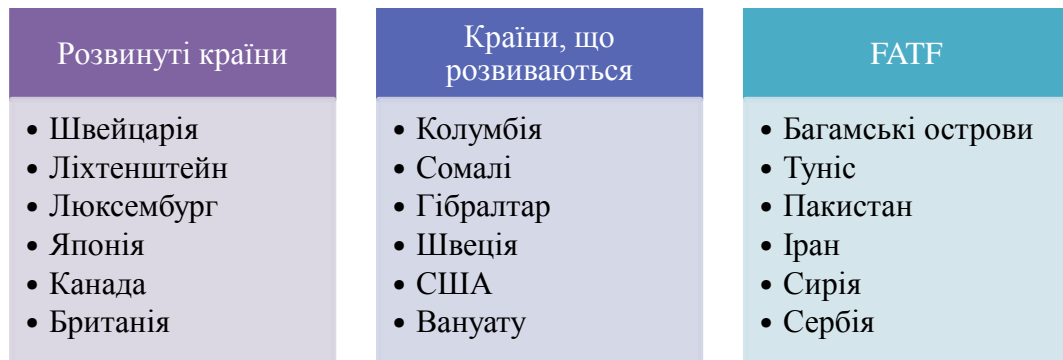

Рис.2. Список країн за розрахунком рівня економічної безпеки

Fig. 2. Data on countries according to the level of economic security

Джерело: Побудовано авторами

До категорії FATF входять країни, які станом на 2020 рік були внесені до сірого та чорного списків. У групу країн, що розвиваються, включено Колумбію, Сомалі та Вануату, які раніше входили до чорного списку FATF, але наразі активно борються з відмиванням коштів на державному рівні. Присутність США та Швеції в цій групі обумовлена їхньою підозрою у відмиванні коштів у минулому та повним запозиченням системи індексування економічної безпеки. Друга гіпотеза (Н2) стверджує, що існує взаємозалежність між економічною потужністю країни та її фіскальною безпекою. Водночас, США не враховуються як еталон економічної безпеки через свої особливості.

Рис. 2 демонструє, що в кожному кластері є країни, які вибиваються зі списку. Для країн групи FATF це Туніс, для країн, що розвиваються, – Швеція та Колумбія, а для розвинених країн – Ліхтенштейн. Завдання забезпечення економічної безпеки країни полягає у досягненні стану, коли всі показники наближаються або дорівнюють 1. Це реалізується через економічну політику, орієнтовану на забезпечення рівня розвитку, достатнього для нормального існування населення, розробку прогресивної економічної системи та створення системи заходів протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам. Конкретними шляхами забезпечення економічної безпеки є ефективне використання

наявних ресурсів, удосконалення фінансової політики, здійснення ефективної реструктуризації та приватизації підприємств, удосконалення системи міждержавних торгових відносин, розширення міжнародної торгівлі, а також створення умов для прискорення науково-технічного прогресу і підвищення технічного рівня виробництва.

Для повної картини всі країни були проаналізовані за показниками: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна та фінансова безпека. Фінансова безпека, у свою чергу, поділена на кілька підвидів. Розрахунки проводилися за методиками, визначеними в законах аналізованих країн. Виокремлені 9 груп складових економічної безпеки мають відповідні індикатори та вагові значення для розрахунку заключного індексу економічної безпеки. Кожний показник має п'ять варіантів: критичне, небезпечне, незадовільне, задовільне та оптимальне. Кожна країна повинна самостійно прорахувати внутрішні показники для визначення коректного кроку. Проте в деяких країнах відсутній алгоритм прорахунку цього кроку, тому було використано корегування за допомогою Excel. Корегування за допомогою Excel включало створення спеціальних таблиць та формул, що дозволяли враховувати наявні дані та компенсувати відсутні алгоритми розрахунку.

Рис. 3. Економічна безпека країн FATF на основі зважених індикаторів

Fig.3. FATF countries' economic security based on weighted indicators

Джерело: Побудовано авторами

Усі країни, що входять до групи FATF, демонструють подібний рівень показників. Аналіз даних вказує на наявність проблем із демографічною безпекою у всіх цих країн, тоді як інші показники залишаються на майже однаковому рівні. Винятком є Багамські Острови, які виділяються на тлі інших країн. Зведені дані за всіма показниками демонструють значну відмінність Багамських Островів (рис.3). Сирія та Сербія є аутсайдерами цього кластеру, тоді як Туніс виступає лідером. Багамські Острови показують нестабільність у кількох аспектах, таких як енергетична та продовольча безпека, які знаходяться на низькому рівні, тоді як інвестиційна, інноваційна, соціальна та фінансова безпека є на досить високому рівні завдяки статусу офшорної зони.

Рис. 4. Економічна безпека країн, що розвиваються, на основі зважених індикаторів
 Fig.4. Development countries' economic security based on weighted indicators
 Джерело: Побудовано авторами

У групі країн, що розвиваються, результати економічної безпеки також не є однорідними. Швеція є безсумнівним лідером серед країн цієї групи, тоді як Вануату та Сомалі є аутсайдерами (рис.4). Примітно, що США демонструють низький рівень продовольчої та макроекономічної безпеки, що підтверджує їх віднесення до категорії країн, що розвиваються.

Рис. 5. Економічна безпека розвинутих країн на основі зважених індикаторів
 Fig.5. Developed countries' economic security based on weighted indicators
 Джерело: Побудовано авторами

У групі розвинених країн всі показники майже тотожні, за винятком демографічної безпеки, яка знаходиться на низькому рівні через високий відсоток населення похилого віку (рис.5). Швейцарія виступає лідером цієї групи, тоді як Люксембург є аутсайдером.

Для перевірки гіпотез Н1 та Н2 порівнювалися показники США, Люксембургу та Швеції. Швеція була обрана як еталон через найоднорідніші показники та статус розвиненої держави за класифікацією МВФ. Якщо показники США будуть кращими за Люксембург, це може спростувати гіпотези. Аналіз показав, що США, незважаючи на свою економічну потужність, не є економічно та фінансово безпечною країною. Друга гіпотеза підтвердилася: США поступаються Швеції та Люксембургу за показниками економічної безпеки, залишаючись у групі країн, що розвиваються. Рівень фінансової

безпеки країни залежить від рівня інших складових національної безпеки. Взаємозв'язок між різними аспектами національної безпеки дозволяє визначити заходи щодо запобігання або подолання загроз національним інтересам.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз країн за рівнем економічної безпеки

Table 1

Cross-country comparative analysis of economic security

Індикатор	Швеція	США	Люксембург
Виробничий	0,11327	0,07510	0,09342
Демографічний	0,08794	0,06342	0,08380
Енергетичний	0,08839	0,10328	0,08892
Зовнішньоекономічний	0,10934	0,09051	0,09380
Інвестиційно-інноваційний	0,10890	0,10890	0,10890
Макроекономічний	0,10554	0,08572	0,10718
Продовольчий	0,10070	0,08958	0,09064
Соціальний	0,09637	0,09082	0,10130
Фінансовий	0,09951	0,08733	0,11359

Примітка: - найкращий показник з усіх країн за категорією; - найгірший показник з усіх країн за категорією.

Джерело: Побудовано авторами

Фінансова безпека, традиційно концептуалізована як найважливіший аспект функціонування економічної системи, визначає здатність країни забезпечити нормальні умови для життя свого населення, зберегти стабільне забезпечення ресурсами для національного економічного розвитку та послідовно реалізувати національні та державні інтереси [3]. Світовий досвід свідчить, що забезпечення економічної безпеки виступає як гарантія незалежності країни, передумова стабільності та ефективності життя суспільства і досягнення успіху.

Забезпечення фінансової безпеки є однією з найважливіших національних пріоритетів, оскільки економіка є ключовим аспектом діяльності суспільства, держави та особистості [1, с.56]. Поняття національної безпеки втрачає свій зміст без відповідного оцінювання життєздатності економіки, її стійкості до зовнішніх та внутрішніх загроз. Фінансова безпека становить фундаментальний компонент економічної безпеки держави і визначається як один із найважливіших елементів економічної системи, без якого розв'язання будь-якого завдання стає практично неможливим [14]. Основними загрозами фінансової безпеки держави є:

1. Недосконалість бюджетної політики та невідповідне використання бюджетних коштів.
2. Неефективність податкової системи та масове ухилення від сплати податків.
3. Значні обсяги державного та гарантованого державою боргу, що ускладнює його обслуговування.
4. Різкі зміни рівня цін та курсу національної валюти.
5. Суттєві відмінності у розподілі доходів між різними соціальними групами та недостатня соціальна захищеність окремих категорій населення.
6. Низький рівень капіталізації банківської системи та обмежені обсяги довгострокового банківського кредитування, супроводжувані високим рівнем процентних ставок по кредитах.
7. Залежність реформування економіки від залучення зовнішніх позик.
8. Низький рівень інвестиційної активності.
9. Значна частка «тіньової» економіки, що посилюється через збільшення податкового тиску, зростання криміналізації та нелегальний відтік валютних коштів.

Усі ці загрози визначають рівень фінансової безпеки держави.

Організація процесу забезпечення фіскальної безпеки повинна бути комплексною та ґрунтуватися на глибокому аналізі можливих негативних наслідків. Сучасна складна система фіскальної безпеки передбачає не лише набір інструментів, але й послідовні заходи, спрямовані на запобігання втраті доходів бюджету, ефективне обслуговування та зменшення державного боргу. Процедура внутрішнього аудиту фіскальної системи включає перевірку ключових аспектів, оцінку цілісності та правильності їх застосування, а також аналіз їх адекватності наявним ризикам. Такий підхід може забезпечити відповіді у формі оцінок «позитивно» чи «негативно», але питання про «наскільки це негативно чи позитивно», «в якій мірі це потребує критики чи ні» залишаються відкритими. Тому на сьогоднішній день існує необхідність у розробці методологічного інструментарію, який надавав би керівникам національних фіскальних органів повний обсяг інформації про ситуацію, підкріплюючи числовими даними рекомендації фахівців, відповідальних за фіскальну безпеку всередині організації, підприємства, галузі та держави в цілому.

Висновки. У сучасних умовах перетворення світової економіки встановлені тенденції змінюються, дисбаланси, асиметрії, які призвели до того, що на показниках високорозвинених країн не можуть априорі бути стандартом збільшення фіскальної безпеки. Країна з міцною, стійкою економікою може мати вразливу фіскальну безпеку. Д. Ельмендорф та Дж. Фурман виправдано зауважують, що «інструменти фіскальної політики здатні набагато швидше відновити динаміку економічного зростання, особливо в умовах глобального спаду і зниження процентних ставок до мінімуму, що обмежує можливості монетарної політики» [10, с.12; 13, с.126]. Висновки М. Кордена можна використовувати для підтвердження того, що такі стимули мають бути своєчасними, цілеспрямованими, збалансованими, узгодженими, дозованими і тимчасовими, щоб не піднімати питання про фіскальну безпеку у майбутньому, при оцінці впливу фіскальних стимулів на економіку Австралії [11, с. 37]. ефект через супутнє девальвацію валюти. Замість цього покращення бюджетного балансу збільшує накопичення, що дозволяє фінансувати майбутні витрати та уникати застою у виробництві. Автор також висуває сім аргументів проти фіскальних стимулів. Такі обговорення лише збільшують зацікавленість у ролі та важливості фіскального компонента у економіці і в контексті її безпеки. Фіскальна безпека формується компонентами інших показників безпеки, може бути розділена на кожний показник, згідно з результатами розрахунків, найбільш впливовими на інтегрований показник фіскальної безпеки є:

- частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків (індикатор банківської безпеки);
- рівень співвідношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП (боргова безпека);
- співвідношення дефіциту чи надлишку державного бюджету до ВВП (бюджетна безпека);
- рівень податкового навантаження на економіку (валютна безпека) та податкові ставки (фінансова безпека);
- співвідношення податкового боргу до ВВП.

Отже, аналіз служить основою для побудови матриці взаємозв'язку між джерелами загроз та вразливостями компонентів фінансової безпеки держави. Дотримання боргової безпеки як визначального фактора здорового макрофінансового стану держави є актуальною задачею світу в післякризовий період. Основою для забезпечення економічного та соціального зростання, розвитку виробництва, поліпшення добробуту населення є відновлення та зміцнення фінансової системи, тобто для забезпечення ефективної трансформації необхідно знайти механізми, які забезпечили б фінансову стабілізацію всіх секторів та сприяли позитивному економічному зростанню..

1. Гражевська Н. Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в глобальному постіндустріальному вимірі. *Економіка України*. 2008. № 9. С. 54–63.

2. Закон про економічну безпеку: слухання перед Комітетом з фінансів Сенату Сполучених Штатів. Конгрес. Сенат. Комітет з фінансів, Опубліковано 1935. URL: <http://www.whitehouse.gov> (дата звернення 29.05.2024)
3. Корчевська, Л. О. Міжнародний досвід формування інституційно-правового забезпечення досліджень з безпеки. URL: http://iepjournals.com/journals/24/2016_4_Korchevska.pdf (дата звернення 29.05.2024)
4. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку (2019). Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics> (дата звернення 29.05.2024)
5. Тимошенко О. В. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки держави. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2014_6_6.pdf (дата звернення 29.05.2024)
6. Blaschke W. Stress Testing of Financial System: An Overview of Issues, Methodologies and FSAP experience / W. Blaschke, M. T. Jones, M. S. Martinez Peria. *IMF Working Paper*. 2011. № 01/88. 56 p.
7. Corden M. Ambulance Economics: The Pros and Cons of Fiscal Stimuli. *Open Economy Review*. 2011. Vol.22. №2. P. 235-245
8. Demirguc-Kunt A., Detragiache E., Demirguc-Kunt T. T. Banking on the Principles: Compliance with Basel Core Principles and Bank Soundness. *World Bank Policy*, 2006.103 p.
9. Edwards R. W. (2007 and 2019). Financial Soundness Indicators: Experience with the Coordinated Compilation Exercise and Next Steps: Background Paper (IMF Working Paper WP 101807). Washington: International Monetary Fund. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2008/02/pdf/text.pdf> (дата звернення 29.05.2024)
10. Elmendorf D., Furman J. If, When, How: A Primer of Fiscal Stimulus. The Hamilton Project. Washington: The Brookings Institution, 2008. 25 p.
11. Hacker M. J., et al. Americans' experiences with economic insecurity. *Economic Security Index*. Washington: The Rockefeller Foundation, 2010. P. 36-38 URL: <http://voices.washingtonpost.com/ezra-klein/ESI%20report%20embargo.pdf> (дата звернення 29.05.2024)
12. Khan H., Hughes B. B., Irfan M. T., Kumar K. B., Rothman D. S., Solorzano J. B.. *Reducing Global Poverty (Patterns of Potential Human Progress)*; 1st edition. Routledge, 2008. 352 p.
13. Krugman P. *End This Depression Now!*. W. W. Norton & Company; Illustrated edition, 2012. 272 p.
14. Moran Theodore H. *American Economic Policy and National Security: The Nonmilitary Aspects*. New York: Council on Foreign Relations Press, 1993 On National Security, December 29, 1940 (Radio Address of the President, Delivered from the White House). URL: <http://www.whitehouse.gov>. (дата звернення 29.05.2024)
15. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/country-list/personal-income-tax-rate> (дата звернення 29.05.2024)
16. Yong Jiang. Economic Security: Redressing Imbalance. *China Security*. 2010. Vol. 3. No 2. P. 66-85

References

1. Grazhevskaya, N. "Ensuring the competitiveness of the national economy in the global post-industrial dimension." *Economy of Ukraine*, no. 9, 2008, pp. 54–63.
2. Economic Security Act: hearings before the Committee on Finance, United States Senate. Congress. Senate. Committee on Finance, Published, 1935. White House, www.whitehouse.gov. Accessed 29 May 2024
3. Korchevs'ka, L. O. "International experience of formation of the institutional and legal framework security studies." *The Journal of International Economic Policy*, iepjournals.com/journals/24/2016_4_Korchevska.pdf. Accessed 29 May 2024
4. "Analytical data on stock market development." The official site of The National Securities and Stock Market Commission, 2019, www.nssmc.gov.ua/fund/analytics. Accessed 29 May 2024
5. Tymoshenko, O. V. "Methodical approaches to assessing the level of economic security of the state." Vernadsky national library, nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2014_6_6.pdf. Accessed 29 May 2024
6. Blaschke, W., Jones, M. T., and M. S. Martinez Peria. "Stress Testing of Financial System: An Overview of Issues, Methodologies and FSAP experience." *IMF Working Paper*, no. 01/88, 2011, p.56
7. Corden, M. "Ambulance Economics: The Pros and Cons of Fiscal Stimuli." *Open Economy Review*, vol.22, no.2, 2011, pp. 235-245
8. Demirguc-Kunt, A., Detragiache, E., and T. T. Demirguc-Kunt. *Banking on the Principles: Compliance with Basel Core Principles and Bank Soundness*. World Bank Policy, 2006.
9. Edwards, R. W. *Financial Soundness Indicators: Experience with the Coordinated Compilation Exercise and Next Steps: Background Paper (IMF Working Paper WP 101807)*. Washington, International Monetary Fund www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2008/02/pdf/text.pdf. Accessed 29 May 2024
10. Elmendorf, D., and J. Furman. *When, How: A Primer of Fiscal Stimulus. The Hamilton Project*. Washington, The Brookings Institution, 2008.
11. Hacker, M., et al. "Americans' experiences with economic insecurity." *Economic Security Index*, 2010, pp. 36-38. Washington, The Rockefeller Foundation, voices.washingtonpost.com/ezra-klein/ESI%20report%20embargo.pdf. Accessed 29 May 2024
12. Khan, H., Hughes, B. B., Irfan, M. T., Kumar, K. B., Rothman, D. S., and J. B..Solorzano. *Reducing Global Poverty (Patterns of Potential Human Progress)*, 1st ed. Routledge, 2008.
13. Krugman, P. *End This Depression Now!*. W. W. Norton & Company; Illustrated edition, 2012.

14. Moran, Theodore H. *American Economic Policy and National Security: The Nonmilitary Aspects*. New York, Council on Foreign Relations Press, 1993. White House, www.whitehouse.gov. Accessed 29 May 2024
15. Trading Economics, tradingeconomics.com/country-list/personal-income-tax-rate
16. Yong, Jiang. "Economic Security: Redressing Imbalance." *China Security*, vol. 3. no 2, 2010, pp. 66-85.

УДК 336.7

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.2.20.301-316>

Кохан І. В.¹, Солоджук Т. В.², Криховецька З. М.³

РИНОК ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна,
тел.: 0342752351

¹email: irina.kokhan@pnu.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9262-5723>

²email: tetiana.solodzhuk@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7746-6229>

³email: zoriana.krykhovetska@pnu.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0028-1960>

Анотація. Ефективне функціонування банківської системи у частині її кредитної складової є основою розвитку економіки країни, особливо у період відновлення. Важливим елементом формування довгострокових фінансових ресурсів є механізм іпотечного кредитування, який сприяє додатковому збільшенню банківських активів та вирішує соціальну проблему забезпечення населення житлом. Соціально-економічна ситуація в державі часто показує поточний стан ринку нерухомості. Війна росії проти України спричинила знищення багатьох об'єктів нерухомості, призвела до великої кількості внутрішньо переміщених осіб із територій де є активні бойові дії, що викликало значну потребу в житлових об'єктах для зазначених категорій осіб, а також значно підвищило потребу в оренді об'єктів нерухомості у регіонах, які значно віддалені зони активних бойових дій.

В цілому іпотечне кредитування є каталізатором економічного зростання економіки в державі, так як завдяки ньому реалізується інвестування реального сектору економіки, і відбувається стале зростання доходів у суміжних видах економічної діяльності. Механізм дії іпотечного кредитування включає не тільки фінансову складову стійкості банківських установ, а також впливає на соціально-економічну, політичну, макроекономічну сферу життєдіяльності суспільства і держави, що формує значну частку активів держави.

У статті зазначається стан іпотечного кредитування в Україні в сучасних умовах, зокрема у контексті економічної нестабільності та запровадження воєнного стану. Зазначаються основні напрями регулювання, проблеми на ринку іпотечних кредитів та їх вплив на стабільність банківської системи та соціально-економічний розвиток в державі. В контексті зазначених змін, досліджується функціонування державної програми "єОселя" як практичного інструменту для збільшення іпотечного кредитування та гарантування житлових умов для громадян в умовах воєнних дій. Аналізується структура та динаміка надання іпотечних кредитів, зокрема за програмою "єОселя", а також вплив цих процесів на регіональний розподіл ринку. Таким чином, сформовано напрями розвитку та удосконалення механізмів системи іпотечного кредитування в